AUGUSTI/2007
FAKTA
om byggande

Specialförfarande för riskhantering vid byggande

Bestämmelserna för byggnadstillsyn och teknisk granskning ändrades år 2006. Ändringarna föranleddes av att ras av byggnadskonstruktioner och situationer med risk för storolycka inträffat på olika håll. Det är viktigt att behovet för ett specialförfarande övervägs med hjälp av en riskbedömning.

LEHTIKUVA/KARI ROUHIAINEN

Taket på Jyväskyläpaviljongen, som fungerar som mässcentrum, rasade i februari 2003.

Specialförfarandet skall tillämpas på byggnadsprojekt där ett fel i byggnadens planering, byggande eller användning kan leda till en risk för storolycka. Anvisningarna innehåller en preciserad definition av vad som avses med storlycka samt utgångspunkter för hur byggnadens riskbenägenhet skall bedömas.

Bedömningen bygger på en riskbedömning och en riskanalys. Nödvändigheten av ett specialförfarande och i vilken utsträckning det skall tillämpas på projektet eller en del av projektet fastställs av byggnadstillsynsmyndigheten i bygglovet, under startmötet eller medan byggnadsarbetet pågår om särskild orsak föreligger. Om de krav som framläggs i anvisningarna uppfylls behövs inget specialförfarande.

Ett specialförfarande kan bli aktuellt om:

- byggnadsplaneringsuppgiften hör till svårighetsklass AA
- byggnadsarbetet hör till svårighetsklass AA eller konstruktionsklass I

- Ett specialförfarande kan bl.a. förutsättas av:
- besvärliga byggförhållanden
- byggprojekt som kräver särskilda byggmetoder
- arbetshelheter som kräver särskild kompetens, som t.ex. krävande grundarbeten krävande installationsarbeten och samverkanskonstruktioner som uppförs i svåra förhållanden eller i miljö som lätt kan ta skada, eller som gäller bärande strukturer, samt tillverkning av spännbetongkonstruktioner på byggplatsen
- andra arbetsfaser som är svåra eller medför risk för byggfel
- krävande reparations- och ombyggnadsarbeten, även om byggnaden inte har förutsatt något specialförfarande då den uppfördes

Bra att reda ut på förhand om ett specialförfarande behövs

SAMRÅD

När man påbörjar ett byggnadsprojekt skall man i god tid ta kontakt med byggnadstillsynsmyndigheten så att denna kan bedöma huruvida ett specialförfarande är nödvändigt.

Samråd skall helst ordnas när huvudplaneraren, byggnadsplaneraren och konstrutionsplaneraren är utsedda, en preliminär riskbedömning har uppjorts och planeringen är i utkastskedet.

Samrådet skall bedrivas mellan den som påbörjar byggnadsprojektet, sakkunniga som anlitats av denna, byggnadstillsynsmyndigheten, övriga nödvändigamyndigheter samt underentreprenörens representanter (den ansvarige arbetsledaren inbegripen), om sådana har utsetts. Byggnadstillsynsmyndigheten kan ge ett förhandsutlåtande med avseende på huruvida ett specialförfarande behövs. Då ett specialförfarande anses nödvändigt är nästa steg att göra upp en riskanalys.

Detta ger byggnadstillsynsmyndigheten möjlighet att påverka processen på förhand med syfte att säkra ett gott slutresultat. Den tid som används för samråd kan återfås i och med att behandlingstiden för bygglovsansökan blir kortare.

Med tanke på byggnadssäkerheten och arbetssmidigheten är det lönsamt att kontakta byggnadstillsynsmyndigheten i preventivt syfte när man påbörjar ett byggnadsprojekt. Entreprenadprogrammet kan exempelvis innehålla åtgärder som blir aktuella om ett specialförfarande tillämpas. Med tillförlitliga ställningstaganden om nödvändigheten av ett specialförfarande i ett så tidigt skede som möjligt blir det mindre överraskningar under själva byggandet.

Faktabladet FAKTA om byggande har publicerats den ? augusti 2007 av miljöministeriets kommunikationsenhet. PB 35, 00023 STATSRÅDET
www.miljo.fi

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

Samrådet främjar förståelsen och tillämpningen av specialförfarandet

Vid samrådet går man igenom de bestämmelser som styr specialförfarandet och vad de innebär. Specialförfarandet är en process som pågår under hela byggprojektet och där varje aktör har ett eget ansvar. Det är bra om parterna har ett gott samförstånd om vad bestämmelserna innebär och hur de skall tillämpas.

Kvalitetskontroll av byggprodukter

Den som påbörjar ett projekt vägleds av byggnadstillsynsmyndigheten till att använda byggprodukter av på förhand konstaterad kvalitet. Om en väsentlig del av en bärande konstruktion eller förstyvning måste kontrolleras på byggplatsen skall denna kvalitetskontroll genomföras av en instans som är fristående i fråga om strukturell planering, tillverkning och genomförande.

Höjda kompetenskrav för den ansvariga arbetsledningen

Vid samrådet fastslås det höjda kompetenskrav som gäller för den ansvarige arbetsledaren. Samtidigt kan eventuella behov för specialiserade arbetsledare behandlas, och en översikt göras av arbetsledningen som helhet. Om man redan i samrådsstadiet känner till vem som genomför byggarbetet kan man även kontrollera att arbetsledningen för de bärande konstruktionerna är kompetent och tillräcklig. Om projektet bara har nått offertstadiet kan de särskilda kraven med avseende på specialförfarande och arbetsledning antecknas i entreprenadprogrammet, så att entreprenören kan ta dem i beaktande i offerten.

Användning av en tredje part rekommenderas

En utomstående tillsyn kan bli aktuell bl.a. om byggnadsplaneringsuppgiften hör till klass AA och användningssyftet, belastningarna, brandbelastningarna, metoderna för planering, beräkning eller dimensionering, miljökraven eller planeringslösningen avviker från det vanliga. Anvisningarna innehåller exempel på fall där tillsynen av byggarbetet kan utföras av en tredje part. De ändrade byggbestämmelserna har som avsikt att uppmuntra personer som påbörjar byggprojekt till att utnyttja externa granskningar i särskilt krävande projekt.

Definiering och hantering av risker

Med syfte att utvärdera riskerna skall man vid samrådet gå igenom en preliminär riskbedömning och bl.a. följande frågor:

- **en utredning av riskerna i specialplaneringen, byggnadsarbetet och användningen när det gäller säkerhet, hälsa eller långsiktig hållbarhet,**
- **ett förslag till granskningsprotokoll för byggnadsarbetet som innehåller åtgärder för kvalitetssäkring**
- **och användning av en specialplanerare, en ansvarig specialplanerare, en sakkunniggranskning eller extern granskning i övervakningen av byggnadsarbetet och för att granska tillverkningen av byggprodukterna.**

Mötesprotokollet bifogas till bygglovsansökan

Alla frågor som gäller specialförfarandet samlas i ett mötesprotokoll som bifogas till bygglovshandlingarna. Bygglovsbeslutet kan omfatta frågor som inte var kända då samrådet förhandlades. Exempelvis kan riskanalysen behöva kompletteras med avseende på byggnadsarbetet eller en delentreprenad.

Tillämpningsanvisning för specialförfarande (RIL 241-2007)

Finlands Byggnadsingenjörsförbund har publicerat en anvisning om specialförfarandets tillämpning i februari 2007. Anvisningen innehåller direktiv för hur de olika parterna i ett krävande byggprojekt kan sköta sina uppgifter så att

TEPPO LEHTINEN

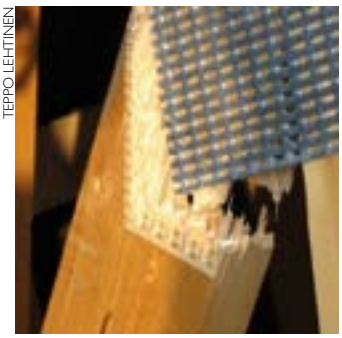

slutresultatet blir tryggt och högklassigt. De definierade åtgärderna är delvis samma som i byggbestämmelserna, delvis frivilliga. De senare omfattar bl.a. effektiviserad information och s.k. workshoparbete.

Om publikationens förfaringssätt följs skall man även binda sig till att följa principerna för dessa åtgärder helt och hållet. Detta skall helst antecknas i protokollet och införas som villkor för bygglovsbeslutet.

Tillämpningsanvisningarna täcker närmast principerna för kvalitetssäkringsutredningar. Om en extern granskning är nödvändig för att säkra kvaliteten hos planeringen, byggnadsarbetet eller byggprodukten skall dess objekt och omfattning fastställas i samband med bygglovsbeslutet.

Markanvändning och byggande.
www.ymparisto.fi > Markanvändning och byggande
A1.Tillsyn över byggande och teknisk granskning.
www.ymparisto.fi > Lagstifning > Lagstiftning som gäller markanvändning och byggande
> Finlands byggbestämmelsesamling
RIL - Finlands Byggnadsingenjörsförbund
www.ril.fi

Kontaktpersoner:

Byggnadsrådet
Teppo Lehtinen
tfn 020 490 7510
e-postadress:
teppo.lehtinen@ymparisto.fi

Byggnadsrådet
Heikki Aho
tfn 020 490 7502
e-postadress:
heikki.aho@ymparisto.fi